

Konwencja o prawach dziecka, jej respektowanie w Polsce – wybrane aspekty

Katarzyna Hernandez

Zespół Edukacji Cyfrowej i Bezpieczeństwa w Sieci
w Biurze Rzeczniczki Praw Dziecka

Konwencja o prawach dziecka została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 listopada 1989 r. Jest to dokument obowiązujący w 196 państwach świata. Zostały w niej spisane wszystkie prawa dziecka. W roku 1979 Polska wyszła z inicjatywą uchwalenia Konwencji, a prace Komisji Praw Człowieka ONZ, która ją przygotowywała, koordynował polski prawnik Adam Łopatka. Uchwalenie Konwencji uznawane jest za jedno z ważniejszych osiągnięć Polski w dziedzinie ochrony praw dziecka – jak więc wygląda jej respektowanie w jej „rodzinnym” kraju?

W artykule opisano wybrane kwestie respektowania praw dziecka w Polsce, takiej jak prawo do opieki zdrowotnej, prawo do tożsamości, prawo informacji i prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów. Przystawiono także odwołania do dokumentu w życiu publicznym i postępowaniach sądowych oraz wyzwania dotyczące realizowania praw dziecka online.

SŁOWA KLUCZOWE:

PRAWA DZIECKA, KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA, DOBRO DZIECKA, PRAWA DZIECKA
W INTERNECIE

Wszystkie istoty ludzkie rodzą się wolne i równe w godności i prawach.

(art. 1 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka)

Prawa dziecka stanowią fundament moralny i etyczny naszego społeczeństwa, kształtując jego przyszłość i dając głos najmłodszym członkom społeczności. W ostatnich latach znacząco uwidoczniła się koncepcja przestrzegania praw dziecka, co stało się swego rodzaju katalizatorem zmian tego, w jaki sposób dzieci oraz dorośli żyją i pracują (Jones i Welch, 2018).

W Konwencji o prawach dziecka (KPD) zostały spisane wszystkie prawa dzieci, a Polska, jako jej sygnatariusz, zobowiązała się do ich przestrzegania i pełnego wdrażania.

Konwencję ratyfikowano w 1991 r., co oznacza, że ma ona status prawa krajowego i jest wiążąca dla polskich sądów oraz innych organów administracji publicznej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2018 r., IV CSK 442/17, w którym sąd wskazuje na obowiązek wysłuchania małoletniego, uznając za podstawę art. 12 KPD).

Jak podkreśla prof. Adam Łopatka, dziecko nie powinno być tylko przedmiotem opieki i troski, ale także podmiotem, z którego interesami i prawami należy się liczyć. Dopiero traktując dziecko podmiotowo, można mówić o uczciwym, poważnym podejściu do jego praw (Łopatka, 2000).

W niniejszym artykule podjęto próbę przyjrzenia się stanowi przestrzegania wybranych aspektów KPD w Polsce, ponad 30 lat od jej ratyfikowania, ale także jej zastosowań w kontekście internetu. Ponadto zostaną w nim przedstawione dotychczasowe działania oraz zarysowane obszary wymagające najpilniejszego działania.

Droga do praw dzieci

Historia praw dziecka to droga zmieniającego się spojrzenia społeczeństwa na rolę i prawa jego najmłodszych członków. Kształtowanie się tych praw było odzwierciedleniem postępu społecznego, zmieniających się wartości oraz walki o godność i ochronę najbardziej bezbronnych członków społeczeństwa. Prawa dziecka ewoluowały przez dziesięciolecia, od początkowych prób zrozumienia roli najmłodszych w społeczeństwie poprzez rewolucję przemysłową, ruchy społeczne po ustanowienie międzynarodowych standardów ochrony dzieci i młodzieży (Marrus i Laufer-Ukeles, 2022).

Jednym z wydarzeń, które można uznać za pierwszy krok w długiej drodze dzieci do dochodzenia swoich praw, było przyjęcie Międzynarodowej Konwencji (nr 5)

przez Międzynarodową Organizację Pracy w 1919 r., która dotyczyła określenia najniższego wieku dopuszczania dzieci do pracy przemysłowej (Dz.U.1925.54.366; wersja od: 21 czerwca 1924 r. – akt utracił moc).

W 1924 r. Zgromadzenie Ogólne Ligii Narodów przyjęło Deklarację Praw Dziecka (zwaną Genewską), opracowaną przez Eglantynę Jebb, założycielkę organizacji *Save the Children*. Deklaracja ta zawierała zasady, według których ludzkość powinna dać dziecku wszystko, co ma najlepszego, oraz, że ciąży na niej konieczność zapewnienia dzieciom opieki, ochrony, pomocy w trudnych sytuacjach, możliwości rozwoju oraz obrony przed wyzyskiem (Krawczak-Chmielecka, 2017).

Po II wojnie światowej nastąpił intensywny rozwój praw człowieka, w tym praw dziecka. Niewątpliwie wielkim krokiem w tej dziedzinie było powołanie przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1946 r. organizacji UNICEF (Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci). Dwa lata później, w roku 1948, również Zgromadzenie Ogólne ONZ, uchwaliło Powszechną Deklarację Praw Człowieka, w której uprawnia matki i dzieci do „szczególnej opieki i pomocy” oraz „ochrony społecznej” (art. 25, ust. 2). W 1950 r. w ramach Rady Europy została uchwalona Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, w której mowa jest o zabezpieczeniu przez państwo dobra dzieci (Dz.U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284 z późn. zm.; art. 5).

W 1966 r., dzięki Międzynarodowym Paktom Praw Obywatelskich, Politycznych, Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, państwa członkowskie ONZ zobowiązały się zagwarantować równe prawa – w tym edukację i ochronę – wszystkim dzieciom (UNICEF, 2024; Dz.U. z 1977 r. Nr 38 poz. 167).

Przełomowym dla ochrony praw dzieci był rok 1979, kiedy to Polska zaproponowała opracowanie KPD. Powołana została grupa robocza, w skład której weszli przedstawiciele rządów, członkowie społeczeństwa obywatelskiego, niezależni eksperci, obserwatorzy z państw niebędących członkami ONZ oraz przedstawiciele agend Narodów Zjednoczonych. Za koordynowanie projektu był odpowiedzialny polski prawnik Adam Łopatka (Krawczak-Chmielecka, 2017).

W pracach nad Konwencją kierowano się:

zasadą dobra dziecka, zasadą równości, która oznacza, że wszystkie dzieci są równe wobec prawa, niezależnie od ich cech (koloru skóry, narodowości, płci itp.), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka, zasadą pomocy państwa w zabezpieczaniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny. (Stadniczeńko, 2015, s. 45)

Po 10 latach, w 1989 r., KPD (Dz.U. 1991 Nr 120 poz. 526) została jednomyślnie przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne, stając się międzynarodowym standardem ochrony praw dzieci jako dokument, który reguluje kwestie ochrony praw dzieci kompleksowo i jednoznacznie (Krawczak-Chmielecka, 2017).

Ważnym z punktu widzenia KPD jest rok 2000, kiedy to Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęło trzy Protokoły Fakultatywne do Konwencji o prawach dziecka, zobowiązujące państwa-strony do podjęcia działań w celu zapobiegania „uczestnictwu dzieci w konfliktach zbrojnych oraz przeciwdziałania handlowi dziećmi, dziecięcej prostytucji i pornografii” (CRC/C/OPAC/2, 2007; CRC/C/OPSC/2, 2006). Trzeci Protokół, w sprawie procedury składania zawiadomień, nie został ratyfikowany, mimo wysiłków wielu interesariuszy, przez Polskę (Biuletyn Informacji Publicznej RPO, stan na 3 czerwca 2024 r.).

Wdrażanie i monitorowanie Konwencji o prawach dziecka

Wdrażanie praw dziecka w Polsce obejmuje szeroki zakres działań podejmowanych przez rząd, organy administracji publicznej, organizacje pozarządowe i społeczności lokalne. Zaliczają się do tego zarówno działania legislacyjne, jak i praktyczne inicjatywy mające na celu zapewnienie ochrony i wsparcia dzieciom. Przełożenie zasad dotyczących praw dziecka na praktykę wymaga konkretnych działań i realnego zaangażowania wielu interesariuszy.

Głównym sposobem egzekwowania KPD jest nieustanne monitorowanie państw-sygnatariuszy przez niezależny zespół ekspertów zwany Komitetem Praw Dziecka ONZ, który składa się z 18 ekspertów w dziedzinie praw dziecka, pochodzących z różnych krajów i systemów prawnych. Eksperci nominowani i wybierani są przez państwa-strony, ale działają we własnym imieniu. Komitet monitoruje także wykonywanie trzech Protokołów fakultatywnych.

Wszystkie państwa-strony są zobowiązane do przedkładania Komitetowi regularnych sprawozdań dotyczących przestrzegania praw zawartych w Konwencji i Protokołach Fakultatywnych (Burek, 2013).

Po dokonaniu ich przeglądu Komitet przedstawia poszczególnym państwom zalecenia dotyczące wdrażania działań na rzecz pełniejszej implementacji KPD. Stan realizacji tych zaleceń jest poddawany analizie w następnym procesie sprawozdawczym (Burek, 2013).

Państwa będące stronami Protokołów Fakultatywnych do Konwencji posiadają wiele takich samych wytycznych, jak również wymogi swoiste dla poszczególnych Protokołów. I tak np. Protokół Fakultatywny w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej

prostytcji i pornografii wymaga, aby państwa zapewniły wsparcie prawne i pomocowe dla pokrzywdzonych dzieci oraz wzywa do współpracy międzynarodowej w celu zapobiegania tym nadużyciom i ich karania (CRC/C/OPAC/2, 2007; CRC/C/OPSC/2, 2006).

Przestrzeganie praw dziecka w Polsce

Prawa dziecka stanowią fundament współczesnych standardów praw człowieka i są nieodłącznym elementem każdego demokratycznego społeczeństwa. W Polsce, podobnie jak w wielu innych państwach, kwestia przestrzegania praw dziecka jest przedmiotem licznych debat, analiz oraz działań legislacyjnych i administracyjnych.

Konwencja o prawach dziecka może być podstawą prawną wydawanych przez polski wymiar sprawiedliwości orzeczeń dotyczących spraw dziecka. Przykładowo, w sprawach dotyczących opieki nad dzieckiem, praw dziecka do wypowiedzi, ochrony przed przemocą czy dostępu do edukacji sądy powinny stosować postanowienia KPD.

Przystępując do analizy stanu przestrzegania praw dziecka w Polsce, podzielono je na cztery kategorie:

- osobiste: prawo do życia, prawo do tożsamości, prawo do rozwoju, prawo do wychowania w rodzinie, prawo do wyrażania własnych poglądów, prawo do informacji;
- polityczne lub publiczne: prawo do wyrażania własnych poglądów, prawo do uczestniczenia w stowarzyszeniach;
- socjalne: prawo do godnych warunków życia i odpowiedniego poziomu życia, prawo do opieki zdrowotnej, prawo do odpoczynku;
- ekonomiczne: najważniejsze to prawo do nauki, a także ochrona prawa pracy podejmowanej, czy to w ramach obowiązku nauki, czy wakacyjnego zarobku (ONZ, 1948).

Pierwsza kategoria praw: osobiste

Prawo do życia i rozwoju reguluje art. 6 pkt 1 („Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia”) oraz pkt 2 („Państwa-Strony zapewnią, w możliwie maksymalnym zakresie, warunki życia i rozwoju dziecka”).

Przestrzeganie prawa dziecka do życia w Polsce, jak w każdym państwie, zależy od wielu czynników, w tym od interpretacji prawa, działań rządu, praktyk medycznych i opinii społecznej. Pomimo istnienia prawnego zabezpieczenia są sytuacje,

w których dochodzi do naruszeń tego prawa. Przedmiot debaty publicznej i działań społecznych stanowią czynności mające na celu jego ochronę.

Chociaż według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS; 2023) w Polsce współczynnik umieralności dzieci poniżej 4 r.ż. w 2022 r. był na niski i wynosił (4,8‰), to niepokojąca jest jednak tendencja wzrostowa w tym zakresie.

Prawo do życia i rozwoju dziecka w Polsce wsparte jest przepisami nakazującymi szczególną opiekę wobec matki przed urodzeniem i po urodzeniu dziecka (opieka medyczna, urlop macierzyński, system zasiłków – porodowy, macierzyński, rodzicielski, opiekuńczy i wychowawczy (Kodeks rodzinny i opiekuńczy [krio; Dz.U. 1964 Nr 9 poz. 59] i Kodeks pracy [Dz.U. 2023 poz. 1465]; Czyż, 2002).

Jednocześnie przepisy te są często łamane, a prawo dziecka do życia nierzadko nie jest respektowane. Wskazują na to liczne doniesienia medialne dotyczące śmierci dzieci oraz liczba spraw dotyczących naruszeń prawa do życia dziecka na portalu LEX, która wynosi 41 465.

Prawo do tożsamości wyraża się w art. 7 pkt 1 KPD: „Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, jeśli to możliwe, prawo do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką...”.

Zgodnie natomiast z art. 8 pkt 1: „Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji”, i z pkt 2: „W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości”.

W Polsce dziecko nabywa obywatelstwo niejako automatycznie. Rodzice otrzymują na ogół wsparcie szpitala, który umawia wizytę w stosownym urzędzie stanu cywilnego. Rejestracji dziecka można dokonać również online.

Wyzwaniem dla polskiego systemu prawnego jest transkrypcja aktu urodzenia dziecka urodzonego za granicą przez surogatkę. Na portalu LEX od 2018 r. znajduje się 11 spraw o nadanie obywatelstwa lub transkrypcję zagranicznego aktu urodzenia w sytuacji urodzenia dziecka przez surogatkę lub wychowywania go przez rodziców tej samej płci.

Kwestię dyskusyjną stanowią przypadki adopcji dzieci kilkuletnich, kiedy to ulega zmianie nazwisko, ale też (jeśli rodzice wyrażą taką wolę) i imię dziecka. Dzieci te są już do nich przywiązane, a zmieniając im dane osobowe, odbiera się im prawo do zachowania tożsamości. Często idzie z tym w parze odebranie prawa do życia rodzinnego, rozumianego jako więź z rodziną biologiczną. W praktyce dorosłe osoby,

które w dzieciństwie były adoptowane, na ogół nie znają swojego rodzeństwa ani rodziców biologicznych (Czyż, 2002; Kolankiewicz, 2022).

Nie są prowadzone ogólnokrajowe statystyki dotyczące liczby dzieci pozostawianych w oknach życia. Według doniesień medialnych powołujących się na dane Caritas przez 10 lat (lata 2006–2016) pozostawiono w nich 94 dzieci (Raport Alternatywny, 2020).

Okna życia to praktyka, która nie jest usankcjonowana prawnie, czego pochodną jest brak dostępu do odpowiednich danych o liczbie dzieci w nich pozostawionych. Pozostawienie dziecka w oknie życia jest całkowicie anonimowe, w związku z czym uniemożliwia dziecku poznania w przyszłości swojej tożsamości.

W Polsce nie ma przejrzystej procedury zbierania i dostępu do informacji o pochodzeniu dziecka w przypadku adopcji. Osobie pełnoletniej, która wie, że jest adoptowana, urząd stanu cywilnego udostępnia zupełny akt urodzenia, z nazwiskiem i miejscem zamieszkania matki (jeśli takie dane posiada). Młody człowiek musi jednak wiedzieć o adopcji, a poinformowanie dziecka o adopcji, zgodnie z polskim prawem, należy do rodziców. Nie są zbierane dane o rodzeństwie i bliskich krewnych, zatem dotarcie do tych informacji jest bardzo trudne (Raport Alternatywny, 2020).

Prawo do wychowania w rodzinie i kontaktów z obojgiem rodziców, o którym mówi art. 5 KPD: „Państwa-Strony będą szanowały odpowiedzialność, prawo i obowiązek rodziców [...]”, a art. 9 pkt 1 stanowi, że: „Państwa-Strony zapewnią, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli [...]”.

W 2020 r. do sądów wpłynęła nieco mniejsza liczba wniosków w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej, co mogło być spowodowane ograniczeniami wynikającymi z pandemii. W roku 2021 liczba ta wzrosła do ponad 36 tysięcy (Kolankiewicz, 2022). W portalu LEX znajdują się 4103 orzeczenia w sprawach o ustalenie władzy rodzicielskiej, co wskazuje, że zapewnienie dziecku stabilnych i regularnych kontaktów z obojgiem rodziców po ich rozstaniu lub rozwodzie jest nadal dużym wyzwaniem. Jak podkreśla Porębska (2020):

Jak wskazują doniesienia z badań oraz analizy akt sądowych, w wielu przypadkach prawo małoletnich do kontaktów z obojgiem rodziców nie jest respektowane, co wynika w znacznej mierze z postępowania samych rodziców. Skłócenie małżonkowie, skoncentrowani na udowodnieniu własnych racji oraz winy strony przeciwnej, prezentują poważne trudności w oddzieleniu spraw małżeńskich od rodzicielskich. (s. 343)

Monitoring przestrzegania praw wychowanków domów dziecka przeprowadzony przez Helsińską Fundację Praw Człowieka pokazał, że w placówkach

opiekuńczo-wychowawczych często manipuluje się prawem dzieci do kontaktów z rodzicami i stosuje się kary zakazu wyjazdu na weekend do rodziny za niewywiązywanie się z szeroko pojętych obowiązków (Czyż, 2000). Jest to niezgodne z obowiązującymi standardami, gdyż obowiązkiem wychowawców jest pomoc w nawiązywaniu kontaktów i utrzymywaniu więzi między dziećmi a rodzicami, natomiast kontakty rodziców z dziećmi może ograniczyć tylko sąd w uzasadnionych sytuacjach (art. 113 krio). Niestety, mimo że cytowany raport z monitoringu ma ponad 20 lat, kolejne publikacje na ten temat (van Damme-Ostapowicz, 2005), a także raport Najwyższej Izby Kontroli (NIK) z 2022 r. pokazują, że sytuacja w placówkach nie uległa w tym zakresie znaczącej poprawie. Chociaż nie znajdujemy bezpośrednich informacji o stosowaniu kar w postaci ograniczania kontaktu z rodzicami, to nie są podejmowane działania, które wspierałyby powrót dzieci do biologicznych rodzin.

W nielicznych domach dziecka podejmowano działania faktycznie ukierunkowane na powrót dzieci do rodzin biologicznych. Tylko w niektórych placówkach udzielano rodzicom wsparcia i poradnictwa pedagogicznego, terapeutycznego czy psychologicznego, motywowano rodziców do podjęcia działań w celu zmiany ich sytuacji życiowej, realizując opracowane programy w tym zakresie. W pozostałych organizowano jedynie odwiedziny rodziców w domu dziecka lub wyjazdy dzieci do domów rodzinnych bądź umożliwiano kontakty telefoniczne. Sporadycznie mobilizowano rodziców do uczestnictwa w ważnych wydarzeniach z życia dzieci. (NIK, 2022, s. 12)

Prawa do wyrażania własnych poglądów, które znajduje się w kategorii praw zarówno osobistych, jak i publicznych, dotyczy art. 12 pkt 1 („Państwa-Strony zapewnią dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka”) i pkt 2 („W tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiedzania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego”).

Szacunek dla poglądów dziecka i zainteresowanie nimi, a także włączanie go w procesy decyzyjne, wysłuchanie jego zdania w sprawach, które go dotyczą, nie jest jeszcze standardem w Polsce. Uczestnictwo młodych ludzi w życiu społecznym na poziomie zarówno krajowym, jak i lokalnym nadal się rozwija. Powstają różne inicjatywy, które stwarzają ku temu szansę, ale brakuje zorganizowanych i systemowych rozwiązań, które dawałyby młodym ludziom realny wpływ na podejmowane decyzje. Są to jednak inicjatywy oddolne, podejmowanie najczęściej przez organizacje

pozarządowe (np. Dolnośląskie Forum Młodzieży, Młodzieżowy Panel Doradczy Polskiego Centrum Programu Safer Internet), często na poziomie samorządów czy nawet sporadycznie na poziomie rządowym (Sejm Dzieci i Młodzieży), jednak brakuje kompleksowego, usystematyzowanego, uregulowanego podejścia do wysłuchania i brania pod uwagę opinii młodych oraz ich partycypacji w życiu publicznym.

Jeśli chodzi o postępowania sądowe, to Kodeks postępowania cywilnego (kpc; t.j. Dz.U. 2023 poz. 1550 z późn. zm.) przewiduje instytucję wysłuchania w postępowaniach dotyczących osoby małoletniego, jednak nie jest ona standardem. W Polsce nie są prowadzone oficjalne statystyki na temat liczby i sposobów wysłuchania dzieci. W portalu LEX jest tylko 150 orzeczeń wskazujących na dokonanie przez sąd czynności procesowej wysłuchania dziecka jako elementu postępowania sądowego (od 1955 r.).

Na poprawę sytuacji dotyczącej wysłuchania dziecka z dużym prawdopodobieństwem korzystny wpływ będzie miała nowelizacja wielu ustaw dotyczących ochrony małoletnich, tzw. ustawa Kamilka, która weszła w życie 15 lutego 2024 r.

Nowelizacja zmienia m.in. przepisy dotyczące wysłuchania dziecka przez sąd, które będzie mogło nastąpić raz w toku postępowania (art. 216 § 3 kpc) i tylko za zgodą dziecka (art. 216 § 1 kpc), a jeśli sąd odstąpi od wysłuchania dziecka, będzie musiał wskazać w protokole posiedzenia lub rozprawy, z jakich przyczyn czynność ta nie została przeprowadzona (art. 216 § 4 kpc).

Zgodnie z ustawą dziecko przed sądem ma swojego reprezentanta. Jeśli opiekun lub rodzic nie może podjąć się tej funkcji, mogą ją pełnić adwokaci i radcy prawni. (art. 98 krio).

Nowe przepisy wprowadziły też obowiązek dla sędziów, którzy orzekają w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, by co 4 lata brali udział w specjalistycznych szkoleniach:

w wymiarze co najmniej 10 godzin, organizowanym przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury lub jednostkę podległą Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowaną, w celu uzupełnienia specjalistycznej wiedzy i umiejętności zawodowych z zakresu prowadzenia czynności z osobami, które nie ukończyły 18 lat, rozpoznawania symptomów krzywdzenia dziecka i zabezpieczenia interesu dziecka w sytuacji sporu między rodzicami albo opiekunami. (art. 82a § 3b ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych [Dz.U. 2001 Nr 98 poz. 1070])

Prawo do informacji jest również zagwarantowane w KPD w art. 13 pkt 1 („Dziecko będzie miało prawo do [...] poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei wszelkiego rodzaju”) i w art. 17 („Państwa-Strony uznają ważną

rolę spełnianiu przez środki masowego przekazu i zapewnią, aby dziecko miało dostęp do informacji i materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł”).

Niestety prawo do informacji w przypadku dzieci jest mało respektowane i niewiele robi się też, jeśli chodzi o możliwość jego egzekwowania. Dzieci i nastolatki rzadko znają swoje prawa np. w szkole, co szczególnie dotyczy jej statutu. Pojawiają się inicjatywy, np. popularne w mediach społecznościowych *Prawo Marcina*, których celem jest edukacja dzieci i nastolatków w zakresie ich praw w szkolnej ławce, jednak nie ma standardu prowadzenia zajęć, chociażby na początku roku szkolnego, informujących dzieci o ich prawach. Dzieci nie są informowane o tym, gdzie można znaleźć dokumenty ich szkoły ani też zachęcane do zapoznawania się z nimi (Dęboń i Strzała, 2022).

Ponadto zgodnie z art. 85 Prawa oświatowego (t.j., Dz.U. 2024 poz. 737, 854) samorząd uczniowski jest w szkole instytucją, która gwarantuje realizację praw uczniów i uczennic. Samorząd jest w szkole autonomiczny, a jego głównym zadaniem powinno być rozpoznawanie potrzeb uczących się w szkole i ich realizacja – w zależności od możliwości i zasobów.

Wszyscy uczniowie i uczennice powinni mieć możliwość zgłaszania i realizowania swoich pomysłów w ramach samorządu (jeśli, oczywiście, nie są one sprzeczne ze statutem szkoły lub z przepisami prawa). Samorząd nie ma obowiązku realizowania zadań na zlecenie dyrekcji szkoły, co nie oznacza jednak, że jest on niej niezależny. Samorząd jest w szkole autonomiczny, a jednym z jego głównych zadań powinno być rozpoznawanie potrzeb uczących się w szkole i ich realizacja – w zależności od możliwości i zasobów (Kaźmierczyk, 2022).

Jak wynika z raportu z monitoringu praw uczniowskich (Dęboń i Strzała, 2022), prawa dziecka od lat zawarte są w programach kształcenia przyszłych nauczycieli, jednak zaledwie 45% z nich uważa, że wiedza przekazana podczas studiów jest wystarczająca. Nie ma modelu praktycznego stosowania tej wiedzy w codziennych kontaktach z uczniami, także w obszarze praw partycypacyjnych. Dodatkowo po zmianie podstawy programowej w 2018 r. znacząco ograniczono obecność praw dziecka w *Curriculum*.

Nieletni w sądzie rzadko są informowani o możliwości zapoznania się z aktami sprawy, choć jako strona mają to zagwarantowane w art. 73 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego (kpa; t.j. Dz.U. 2024 poz. 572.) Mogą się wypowiedzieć, ale nie zawsze otrzymują informację o trybie postępowania i przysługujących im prawach proceduralnych. Podobnie dzieci nie są informowane (kiedy jest to możliwe) w przypadku toczącego się postępowania opiekuńczego (np. kwestia umieszczenia w domu dziecka), choć sprawa ich bezpośrednio dotyczy (Czyż, 2002).

Lekarze niechętnie informują dzieci o ich stanie zdrowia, nawet osoby, które ukończyły 16 r.ż. Często podczas wizyty lekarz nie kieruje pytań do dziecka, mimo że to jego dotyczą.

Ponadto młodzi (w stosownym wieku) ludzie nie są informowani o toczących się, dotyczących ich bezpośrednio procesach legislacyjnych. Nie zakłada się ich uczestnictwa w konsultacjach czy wysłuchaniach (Raport Alternatywny, 2020).

Druga kategoria praw: polityczne lub publiczne

W tej kategorii zawiera się opisane wcześniej prawo do wyrażania własnych poglądów oraz prawo do uczestniczenia w stowarzyszeniach. W KPD to drugie zawiera art. 15 („Państwa-Strony uznają prawa dziecka do swobodnego zrzeszania się oraz wolności pokojowych zgromadzeń [...]”).

W Polsce do osiągnięcia przez dziecko 16 r.ż. o przynależności do organizacji decydują rodzice. Osoby niepełnoletnie nie mogą rejestrować stowarzyszeń, natomiast mogą zasiadać w ich zarządach, jeżeli większość stanowią osoby pełnoletnie (art. 3 Prawa o stowarzyszeniach [t.j. Dz.U. 2020 poz. 2261]). Osoby, które nie ukończyły 18 r.ż. nie mogą należeć do partii politycznych ani być organizatorami zgromadzeń. Mogą natomiast uczestniczyć w zgromadzeniach, które są organizowane przez dorosłych.

W polityce edukacyjnej państwa trudno znaleźć działania propagujące oraz wspierające te prawa i wolności. Przeciwnie, pojawiają się utrudnienia, zwłaszcza gdy obywatelska aktywność młodych nie mieści się w ideologicznej wizji propagowanej przez władze centralne.

Jako przykład może posłużyć zorganizowana odgórnie akcja zniechęcania i zastraszania młodych ludzi organizujących w szkołach tzw. tęczyowy piątek, akcję solidarności z osobami LGBTQI (w latach 2018 i 2019). Doprowadziło to, do tego, że organizator akcji, Kampania Przeciw Homofobii, zrezygnowała z rejestrowania szkół i z wysyłania materiałów edukacyjnych. Szkołom zaproponowano obchody innego święto – „Szkoła Pamięta”, poświęcone zmarłym bohaterom. Ówczesny Rzecznik Praw Dziecka oświadczył, że „szkoła musi być wolna od ideologii”. W „akcji prewencyjnej” wzięty też udział media państwowe. Oświadczenie wydał Episkopat, pisząc w nim „szkoła nie jest miejscem na propagowanie środowisk LGBT” (Raport Alternatywny, 2020).

Prawo w Polsce nie daje obecnie osobom niepełnoletnim prawa do organizowania pokojowych zgromadzeń, gdyż organizator ponosi odpowiedzialność, a nie może nim być osoba niepełnoletnia. Przykładem może być sytuacja aktywistów ruchu

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, nastolatków, którzy nie mogą bez pomocy dorosłych rejestrować swoich marszów protestacyjnych (w 2019 r. odbyły się one w 73 miastach). Dodatkowo ich uczestnicy nierzadko spotykają się z niezbyt pochlebnymi reakcjami szkoły. Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO) wpłynęła skarga uczniów liceum, którego dyrektor zakazał uczestnictwa w wydarzeniu i ostrzegł przed poważnymi konsekwencjami dla uczestników wydarzenia i jego organizatorów. (RPO, 2018).

Ważnym elementem włączania młodych w życie społeczne są dziecięce i młodzieżowe rady gmin. Zgodnie jednak z obowiązującą Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95) powoływanie rad młodzieżowych nie jest obowiązkowe. Ustawa nie zawiera również informacji o wsparciu, jakie powinny otrzymywać od gminy rady młodzieżowe. Często nie mają więc one budżetu, miejsca spotkań ani wsparcia merytorycznego, co często uniemożliwia im działanie.

Dzieci i nastolatki nie są przygotowywane do udziału w życiu społecznym, gdyż brakuje właściwej edukacji w tym zakresie. Młodzi ludzie nie mają poczucia, że ich zdanie zostanie wzięte pod uwagę i że mają prawo decydowania w sprawach, które ich dotyczą. Nawet gdy są organizowane spotkania z młodymi ludźmi po to, by poznać ich zdanie na określony temat, niezwykle rzadko młodzież otrzymuje informację, w jakim stopniu ich opinia została wzięta pod uwagę lub wyjaśnienie, dlaczego to się nie stało (Raport Alternatywny, 2020).

Trzecia kategoria praw: socjalne

Do tej kategorii praw zaliczamy m.in. prawo do opieki zdrowotnej oraz prawo do odpoczynku.

Prawo do opieki zdrowotnej reguluje art. 24 KPD w następujących punktach:

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Państwa-Strony będą dążyły do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej.
2. Państwa-Strony będą dążyły do pełnej realizacji tego prawa, a w szczególności podejmą niezbędne kroki w celu:
 1. zmniejszenia śmiertelności wśród noworodków i dzieci;
 2. zapewnienia udzielania koniecznej pomocy oraz opieki zdrowotnej wszystkim dzieciom, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej;

3. zwalczania chorób i niedożywienia, w tym – w ramach podstawowej opieki zdrowotnej – przez wykorzystanie między innymi łatwo dostępnych technik oraz przez dostarczanie odpowiednich pożywnych produktów żywnościowych i wody pitnej, z uwzględnieniem niebezpieczeństwa oraz ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego;
4. zapewnienia matkom właściwej opieki zdrowotnej w okresie przed i po urodzeniu dziecka;
5. zapewnienia, aby wszystkie grupy społeczne, w szczególności rodzice oraz dzieci, były informowane i posiadały dostęp do oświaty oraz otrzymywały wsparcie w korzystaniu z podstawowej wiedzy w zakresie zdrowia dziecka i karmienia, korzyści z karmienia piersią, higieny i warunków zdrowotnych otoczenia, a także zapobiegania wypadkom;
6. rozwoju profilaktycznej opieki zdrowotnej, poradnictwa dla rodziców oraz wychowania i usług w zakresie planowania rodziny.

Każdy młody Polak ma zapewniony bezpłatny dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), zagwarantowany w Konstytucji, bezpłatne są również podstawowe szczepienia oraz dostęp do specjalistów, ze skierowaniem od lekarza POZ, z kilkoma wyjątkami, gdzie nie jest ono wymagane. Jednym z takich specjalistów jest psychiatra.

Warto jest przy tym zaznaczyć, że każde działanie na rzecz ochrony zdrowia dziecka jest jednocześnie ochroną jego życia. Każde działanie lub zaniechanie godzące w zdrowie dziecka, w sposób pośredni lub bezpośredni narusza natomiast jego prawo do życia (Zamelski, 2015).

W ostatnich latach zdrowie psychiczne młodych osób w Polsce jest przedmiotem dużego zainteresowania. Przez wiele lat nie było ono priorytetem polskich władz, co doprowadziło do sytuacji, która określana jest w mediach mianem „zapaści opieki psychiatrycznej” (Szredzińska, 2022).

Światowa Organizacja Zdrowia rekomenduje przynajmniej jednego lekarza psychiatrę na 10 000 mieszkańców. W 2019 r. żadne województwo w Polsce nie osiągnęło tego wskaźnika (Szredzińska, 2022).

Zgodnie z informacjami wiceministra Waldemara Kraski, przekazanymi w odpowiedzi na interpelację nr 39751 posłanki Anity Kucharskiej-Dziedzic i grupy posłów Lewicy, co roku psychiatrów dziecięcych w naszym kraju przybywa, ale przyrost jest niewystarczający. W 2023 r. w całej Polsce pracowało ich tylko 532. I co prawda stanowi to znaczny przyrost w stosunku do roku 2014, kiedy to było ich 346, ale to nadal nie zaspokaja aktualnych potrzeb.

Według statystyk z badania EZOP II (2021) wszystkich pacjentów psychiatrycznych do 18 r.ż. było w 2022 roku aż 257 261. A z każdym kolejnym rokiem można zaobserwować wzrost tej liczby. Sytuację potwierdza raport Rzecznika Praw Dziecka (RPD) z 2023 r., w którym jedna piąta badanych młodych ludzi uznała, że nie ma żadnych powodów do radości.

Z informacji przekazanych przez fundację GrowSPACE (2023), która zebrała dane z wojewódzkich oddziałów Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ) na temat kolejek do psychiatrii dziecięcego na NFZ na terenie całego kraju, wynika, że na w niektórych miejscowościach w Polsce wizytę u psychiatry dziecięcego czeka się ponad 1000 dni. Te przychodnie i gabinety znajdują się w woj. pomorskim, śląskim i mazowieckim. Średni czas oczekiwania na konsultację psychiatry dziecięcego na Pomorzu to 411 dni, na Śląsku prawie 513 dni, a na Mazowszu blisko 378 dni (GrowSPACE, 2023).

Problemem POZ jest jej jakość i nierówna dostępność. Lekarze POZ mają ograniczone możliwości diagnostyczne, nie mogą kierować pacjentów na specjalistyczne badania, zmuszeni są wystawić skierowanie do lekarza specjalisty, do którego często czeka się miesiącami. Znacznie opóźnia to diagnozę, a co za tym idzie, rozpoczęcie leczenia.

W Polsce nie są też prowadzone rzetelne analizy mające na celu rozpoznawanie potrzeb zdrowotnych dzieci i nastolatków w poszczególnych regionach kraju. W wielu województwach wybrane świadczenia specjalistyczne w ogóle nie są dostępne, a w innych limity są kilkukrotnie przekraczane (np. diabetologia dziecięca, urologia dziecięca; Raport Alternatywny, 2020).

Prawo do wypoczynku to bardzo ważne, często niedoceniane prawo dziecka. Mówi o nim art. 31 pkt 1. KPD („Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym”).

Wśród rodziców wiele kontrowersji wzbudza kwestia prac domowych i czasu, jakie ich dzieci muszą poświęcić na ich odrabianie, często angażując w ten proces inne osoby. Z badania i analizy prac domowych przeprowadzonego przez Instytut Badań Edukacyjnych (2024) wynika, że polski uczeń poświęcało na odrabianie prac domowych średnio 1,7 godziny dziennie (nieco więcej niż uczniowie innych państw) co nie dawało młodym możliwości do odpoczynku ani szans na realizowanie i rozwijanie pasji.

Na poprawę sytuacji mogą wpłynąć regulacje, wprowadzone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, które obowiązują w Polsce od 1 kwietnia 2024 r. Zgodnie z nowymi przepisami w klasach I–III szkół podstawowych „nie zadaje się prac domowych,

z wyjątkiem ćwiczeń usprawniających motorykę małą. W klasach IV–VIII prace domowe nie są obowiązkowe, a zamiast oceny uczeń ma otrzymać informację, co zrobił dobrze, a co wymaga poprawy” (Dz.U. 2024 poz. 438).

W badaniu przeprowadzonym przez Biuro RPD w 2021 r. dzieci deklarowały, że wypoczynkiem dla nich jest korzystanie z mediów społecznościowych. Stwierdzenia takie powinny wzbudzać niepokój, ponieważ w ten sposób dzieci utrwalają złe nawyki, które nie pozwalają na skuteczny i zdrowy odpoczynek. Dorośli powinni zadbać o budowanie właściwych wzorców odpoczynku (Raport BRPD, 2021).

Czwarta kategoria praw: ekonomiczne

Najważniejszym z praw ekonomicznych jest prawo do nauki opisane w art. 28 KPD:

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki [...].
 1. uczynią nauczanie podstawowe obowiązkowe i bezpłatne dla wszystkich;
 2. będą popierać rozwój różnorodnych form szkolnictwa średniego [...];
 3. [...] uczynią szkolnictwo wyższe dostępnym dla wszystkich na zasadzie zdolności;
 4. udostępnią wszystkim dzieciom informacje i poradnictwo szkolne i zawodowe;
 5. podejmą kroki na rzecz zapewnienia regularnego uczęszczania do szkół oraz zmniejszenia wskaźnika porzucania nauki.

Artykuł 29 KPD stwierdza natomiast:

Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na:

1. rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka;
2. rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka [...];
3. rozwijanie w dziecku szacunku dla rodziców, jego tożsamości kulturowej, języka [...];
4. przygotowanie dziecka do odpowiedzialnego życia w wolnym społeczeństwie [...].

Z najnowszego raportu Światowego Forum Ekonomicznego wynika, że chociaż w Polsce liczba chłopców i dziewczynek rozpoczynających edukację podstawową jest taka sama, to już ze szkoły średniej rezygnuje więcej dziewczyn. Nierówności ponownie zacierają się na etapie edukacji wyższej (WEF Report, 2023).

Kontrola obowiązku szkolnego i obowiązku nauki nie jest prowadzona rzetelnie, zatem rząd nie ma prawdziwych informacji o dzieciach, które owych obowiązków nie realizują.

Zaniedbane jest kształcenie zawodowe, zwłaszcza w placówkach opiekuńczych i resocjalizacyjnych, w których często nie ma możliwości wykształcenia pracownika, który odnajdzie się na współczesnym rynku pracy (Raport Alternatywny, 2020).

Ponadto dostęp do edukacji coraz bardziej uzależniony jest od sytuacji ekonomicznej rodziców.

Zaniedbany jest dostęp do edukacji przedszkolnej, zwłaszcza dla dzieci ze środowisk wiejskich. Organizowanie przedszkoli i szkół na niektórych słabo zaludnionych obszarach wiejskich uniemożliwia zbyt mała liczba dzieci. W związku z tym na obszarach wiejskich obecnie nadal istnieją znaczne niezaspokojone potrzeby w zakresie dostępności do edukacji przedszkolnej. Jednocześnie gminy na tych terenach bardzo rzadko korzystają z możliwości tworzenia i prowadzenia punktów przedszkolnych lub zespołów wychowania przedszkolnego, możliwie najbliżej miejsca zamieszkania dziecka. Mimo to z wychowania przedszkolnego w 2024 r. korzystało ponad 90% dzieci w miastach oraz ponad 80% dzieci z obszarów wiejskich (EURYDICE, 2024).

Korzystne zmiany zachodzą w obszarze edukacji włączającej, jednak często rzeczywistość i praktyka rozmiągają się z przepisami i założeniami. W Programie rządowym „Dostępność Plus 2018–2025” stwierdzono, że: „Warunki kształcenia uczniów i studentów z niepełnosprawnościami zmieniają się na lepsze, tempo zmian jest jednak oceniane jako niewystarczające” (Raport Alternatywny, 2020; Dostępność Plus 2018–2025).

Prawa dziecka w sieci

Środowisko cyfrowe nie zostało stworzone z myślą o dzieciach, jednak odgrywa niezwykle ważną rolę w ich życiu.

(Komentarz ogólny nr 25 do KPD)

Środowisko cyfrowe w obecnych czasach jest stałym elementem życia każdego dziecka, życie młodych ludzi toczy się naprzemiennie w sferze on- i offline. Młodzi nie wartościują tych środowisk, dla nich jest to jeden świat.

W dzisiejszym dynamicznym świecie, w którym cyfrowa rzeczywistość przenika niemalże każdy aspekt życia, dzieci codziennie korzystają z nowych technologii. Od najmłodszych lat otaczają je smartfony, tablety, komputery, konsole, smartwatche, stając się nieodłączną częścią ich codzienności (Rowicka, 2023). Według badania *Nastolatki 3.0* przeprowadzonego przez NASK w 2023 r. stale rośnie czas spędzany przez młodych w sieci. Obecnie jest to średnio 5 godzin 36 minut w dni

powszednie (vs 4 godziny 50 minut w roku 2020). W weekendy ten czas wydłuża się (NASK, 2023).

Wraz z rozwojem cyfrowego krajobrazu pojawiają się także nowe wyzwania i zagrożenia, z którymi młodzi ludzie muszą się zmierzyć. W tym kontekście istotne staje się zdefiniowanie regulacji, które zagwarantują dzieciom i nastolatkom pełną realizację praw, które gwarantuje im KPD. W niniejszym rozdziale przyjrano się wyzwaniom, jakie niesie za sobą cyfrowa era dla najmłodszych oraz jakie mechanizmy, regulacje i inicjatywy mogą przyczynić się do zapewnienia dzieciom odpowiedniej ochrony w przestrzeni online.

Problematyka praw dziecka w środowisku cyfrowym znajduje swoje miejsce w Konwencji o Prawach dziecka, przede wszystkim, w Komentarzu ogólnym nr 25 do Konwencji z 2021 r. (ONZ, 2021), który odnosi się do wdrożenia z Konwencji w kontekście cyfrowym. Zawarte są w nim cztery zasady, zgodnie z którymi Państwa-Strony powinny się kierować, ustalając środki potrzebne do zagwarantowania realizacji praw dziecka online. Są nimi:

1. brak dyskryminacji,
2. kierowanie się dobrem dziecka,
3. prawo do życia, przeżycia i rozwoju,
4. poszanowanie poglądów dziecka.

Zdiagnozowania realizacji praw dziecka w środowisku cyfrowym podjęta się w 2023 roku grupa ekspertek i ekspertów pod przewodnictwem Jana Herbsta z Fundacji Stocznia.

Brak dyskryminacji, w którym zawiera się m.in. zapewnienie równego, bezpiecznego dostępu do środowiska cyfrowego, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu i dyskryminacji oraz ochrona przed mową nienawiści.

Jeśli chodzi o dyskryminację ze względu na cechy społeczne dzieci lub ich położeń, zdecydowanie najczęściej dotyka ona dzieci ze środowisk LGBTQI+, a także dzieci z niepełnosprawnościami (Herbst, 2023). Niewiele korzystniej przedstawiają się opinie na temat ochrony przed dyskryminacją związaną z sytuacją materialną dzieci lub ich pochodzeniem narodowym czy etnicznym.

Według danych Eurostatu (2022) w roku 2021 dostęp do internetu miało 92% polskich gospodarstw domowych, co odpowiadało średniej europejskiej, co wskazuje na niewielkie nierówności w tym zakresie. Dodatkowo, jak pokazują badania prowadzone wśród młodzieży w wieku 12–17 lat w 2018 r. (Makaruk i in., 2019), zdecydowana większość młodych (ponad 97%) korzysta z internetu na smartfonach i telefonach komórkowych (na laptopach: 76,5%). Podstawowym wyzwaniem jest

nierówny dostęp dzieci do możliwości kształtowania kompetencji cyfrowych – nie tylko pod względem obsługi narzędzi, ale także w zakresie świadomości zagrożeń online, ale też wiedzy niezbędnej do korzystania z technologii w sposób twórczy i korzystny (Herbst, 2023).

Znaczne różnice widać też w szansach na spotkanie na swej drodze kompetentnych osób, które pełniłyby rolę przewodniczek czy przewodników po cyfrowym świecie, za to większe – na obserwowanie niewłaściwych wzorców związanych z korzystaniem z usług cyfrowych lub po prostu brak podstawowej opieki w tym zakresie (Herbst, 2023).

Podjęmowane są w Polsce inicjatywy, mające na celu wyrównanie szans młodych ludzi w tym zakresie, jak projekt *Lekcja: Enter*, którego celem było przeszkolenie ponad 75 tys. nauczycielek i nauczycieli z wykorzystania narzędzi cyfrowych w szkole (finalnie ze szkoleń skorzystało ponad 82 tys. osób) oraz Laboratoria Przyszłości, którego celem jest budowanie kompetencji kreatywnych i technicznych wśród uczniów.

Jako najpoważniejsze wyzwanie związane z przestrzeganiem praw dzieci w Polsce przez uczestników panelu została uznana kwestia dyskryminacji ze względu na mowę nienawiści (Herbst, 2023). Potwierdzają to dane z badania *Nastolatki 3.0 (2023)*, według których z mową nienawiści w internecie zetknęło się ponad 68% nastolatków.

Drugą zasadą wymienioną w Komentarzu ogólnym nr 25 jest kierowanie się dobrem dziecka we wszystkich działaniach dotyczących dostarczania, regulowania, projektowania, zarządzania i korzystania ze środowiska cyfrowego.

Wszystkie decyzje i działania dotyczące dziecka powinny być podejmowane z uwzględnieniem jego najlepszego interesu. To oznacza, że w każdym działaniu powinno się brać pod uwagę, co jest najlepsze dla dobra fizycznego, emocjonalnego, społecznego i moralnego dziecka.

W Monitoringu podmiotowości i praw dziecka zwrócono uwagę na to, że istniejące regulacje prawne niewystarczająco zabezpieczają prawa dzieci w kontekście korzystania z nowych technologii. Często są one też nieaktualne, gdyż powstały zanim pojawiły się problemy wyzwania świata cyfrowego lub nie nadążają za rozwojem technologicznym (Herbst, 2023). Równie negatywna jest ocena zdolności organów państwa, zarówno na poziomie centralnym i lokalnym, do zabezpieczenia praw dzieci w kontekście technologii cyfrowych – instytucje działają reaktywnie, a nie wyprzedzająco i nie są w stanie nadążyć za zmianami technologicznymi (Herbst, 2023).

Jeśli chodzi o prawo do życia, przeżycia i rozwoju rozumiane jako ochronę dzieci przed zagrożeniami środowiska cyfrowego oraz kształtowanie umiejętności kompetencji cyfrowych.

Jak wynika z badań Nastolatki 3.0 prawie co trzeci nastolatek (31%) wykazuje się wysokim poziomem problematycznego użytkowania internetu (PUI), a ośmiu na stu – bardzo wysokim (NASK, 2023). Potwierdzają to dane z monitoringu, w którym PUI uznano za poważny problem.

Nadmierne korzystanie z usług cyfrowych źle wpływa na rozwój psychospołeczny dzieci. Oznacza także większą ekspozycję na rozmaite niepożądane zachowania lub przestępstwa.

Zgodnie z Komentarzem ogólnym nr 25 do Konwencji, dzieci powinny być chronione przed zagrożeniami środowiska cyfrowego, a z Monitoringu wybrzmiewa, że ta ochrona jest niewystarczająca. Dotyczy to w szczególności takich zjawisk, jak cyberprzemoc i nękanie, promowanie zachowań ryzykownych lub zagrażających życiu, w tym samobójstw oraz zachowania i treści o charakterze brutalnym lub seksualnym (Herbst, 2023).

W Polsce bardzo uwidocznili się w ostatnich latach zjawisko patotreści, które wiąże się z prezentowaniem nieograniczonemu gronu odbiorców (w tym dzieciom) zachowań nieakceptowalnych społecznie w formie filmów lub streamów na żywo na popularnych serwisach. Z badań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę (FDDS; 2019) wynika, że 37% nastolatków ogląda patotreści, a 15% robi to codziennie lub prawie codziennie, co bezpośrednio łamie prawo dzieci do ochrony przed nieodpowiednimi treściami online.

Mimo obowiązywania odpowiednich przepisów, możliwych do zastosowania także w środowisku cyfrowym, twórcy patotreści są karani w dość niewielkim odsetku. W 2019 r. Biuro RPO i FDDS zorganizowali kampanię społeczną przeciwko szkodliwym treściom w internecie, w ramach której uruchomiono platformę „zgłoś. to” (FDDS, 2019).

Ostatnią zasadą jest poszanowanie poglądów dziecka rozumiane jako umożliwienie dzieciom wyrażania swojego zdania za pośrednictwem internetu, jak również uwzględnianie ich w procesach legislacyjnych i w rozwoju produktów oraz usług cyfrowych.

Podmiotowość i samostanowienie dzieci są ważne nie tylko same w sobie, ale są również jednym z fundamentów realizacji innych przysługujących im praw. Zdaniem ekspertek i ekspertów z raportu „Dojrzeć do praw”, sytuacja dzieci w Polsce w tym zakresie jest postrzegana jako zła, a najlepiej widziana jest sytuacja wyrażania swojego zdania w środowisku domowym.

W domach, w których zasady korzystania z internetu są ustalane razem i obejmują wszystkich domowników, są one zrozumiane i akceptowane. Ta różnica w podejściu do reguł (są wyjaśnione, poza tym dziecko jest wysłuchane) widoczna jest już na poziomie semantycznym – młode respondentki i młodzi respondenci dorastający

w środowisku, w którym dominuje takie właśnie podejście, nie mówią o nich – rodzicach, tylko o nas – rodzinie (Buchner i Ferenc-Błońska, 2023).

Jednoznacznie negatywna jest ocena szkoły oraz szeroko rozumianej polityki publicznej. Jeśli chodzi o możliwości uczestniczenia, a także o faktyczny udział dzieci w podejmowaniu decyzji, ocena jest jeszcze bardziej krytyczna.

W sferze publicznej, w kwestiach dotyczących internetu, dzieci, podobnie jak we wcześniej opisanym prawie do wyrażania własnych opinii, są w zasadzie nieobecne. Ciąta służące teoretycznie włączeniu ich w procesy decyzyjne (np. młodzieżowe rady gmin, samorządy szkolne) często pełnią tylko funkcję wizerunkową i nie odgrywają żadnej istotnej roli w podejmowaniu decyzji, nawet tych dotyczących samej młodzieży (Herbst, 2023).

Podsumowanie

Respektowanie praw dzieci dbanie o ich podmiotowość jest kluczowe z wielu względów, zarówno etycznych, prawnych, społecznych, jak i rozwojowych. Dzieci, jako istoty ludzkie, zasługują na szacunek, godność i możliwość rozwijania swojego potencjału. Traktowanie ich jako pełnoprawnych członków społeczeństwa, z indywidualnymi potrzebami i prawami, jest fundamentem sprawiedliwego i humanitarnego podejścia do życia społecznego.

Należy też pamiętać, że ochrona praw dziecka powinna być realizowana wspólnie z ochroną praw człowieka i praw rodziny. W przeciwnym razie nie tylko nie spełnia swego celu, ale może wyrządzić dzieciom poważną szkodę (Stadniczeńko, 2015).

Polska poczyniła znaczące postępy w dostosowywaniu krajowego ustawodawstwa do wymogów KPD, w tym w zakresie zapewnienia dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej oraz ochrony przed przemocą. Wprowadzono liczne programy społeczne i edukacyjne, które mają na celu wspieranie dzieci oraz promowanie ich praw.

Mimo to przed Polską nadal stoją wyzwania i obszary wymagające dalszej uwagi. W szczególności sprawiające problemy pozostają kwestie związane z zapewnieniem odpowiedniej opieki psychiatrycznej, odpowiedniego dostępu do informacji oraz możliwości wyrażania swoich opinii i brania ich pod uwagę.

Kluczowe jest zwiększenie zaangażowania społeczności oraz kontynuacja współpracy międzynarodowej w celu zapewnienia, że wszystkie dzieci w Polsce mogły w pełni korzystać ze swoich praw, zgodnie z KPD.

Niezbędne też są dalsze badania i monitorowanie, aby na bieżąco oceniać skuteczność wdrażanych polityk oraz identyfikować nowe wyzwania w dynamicznie zmieniającym się kontekście społecznym.

Polska ratyfikowała KPD niemal 35 lat temu i na wielu poziomach widać jej wpływ na poprawę życia i godność najmłodszych, Nadal jednak brakuje systemowego podejścia i kompleksowych rozwiązań zapewniających możliwość udziału młodych i ich aktywną obecność w życiu publicznym. Potrzebne są rozwiązania, które umożliwią młodym zabieranie głosu w sprawach ich dotyczących oraz branie tego głosu pod uwagę, gdy tylko jest to możliwe.

Coraz powszechniejszą praktyką jest co prawda branie pod uwagę opinii dzieci przez sądy, co sprawia, że młodzi ludzie mogą czuć się traktowani podmiotowo w procesach, w których są stroną, a także mieć poczucie sprawczości. Ponadto przy Rzecznictwie Praw Dziecka powstaje Rada Dzieci i Młodzieży, pierwszy w historii urzędu, organ opiniodawczo-doradczy. Jego celem będzie, m.in. opiniowanie aktów prawnych, współdziałanie z instytucjami publicznymi, udział w konsultacjach dotyczących praw dziecka, co z dużym prawdopodobieństwem przyczyni się do usłyszenia głosu młodych w przestrzeni publicznej.

Zdecydowanie brak rzetelnych, regularnych badań ilościowych i jakościowych, które mówiłyby o rzeczywistej realizacji założeń KPD i przestrzegania praw dzieci w środowisku cyfrowym. Potrzebne są pilne działania regulujące pełnoprawne i bezpieczne uczestnictwo najmłodszych w sieci.

Ważne jest stałe monitorowanie przestrzegania praw i uszanowania podmiotowości młodych ludzi w środowisku cyfrowym, które dla nich jest nieodłączną częścią życia. Równie ważne jest przyglądanie się efektom wprowadzanych zmian, których celem jest poprawa jakości życia dzieci. Świat, w którym żyjemy, jest niezwykle dynamiczny, dynamiczne też powinno być podejście do wprowadzanych regulacji oraz prawa.

Regularne opracowania dotyczące warunków i jakości życia dzieci w Polsce (np. raport *Dzieci się liczą* FDDS czy *Ogólnopolskie badanie jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce* prowadzone przez Biuro RPD) niezmiennie pokazują, że Polska nadal powinna podejmować zdecydowane działania w dziedzinie ochrony praw najmłodszych. Dotyczy to zwłaszcza zapobiegania dyskryminacji dzieci, dbania o najlepsze interesy dziecka, szacunek do opinii dzieci oraz umożliwienie uczestnictwa dzieci w życiu społecznym (KidsRights, 2023).

W ostatnich latach widać też coraz większą świadomość dotyczącą zdrowia psychicznego młodych osób, coraz więcej jest też nakładów finansowych jest przeznaczanych na psychiatrię dziecięcą. W 2023 r. weszły w życie nowe programy szkolenia specjalizacyjnego z zakresu psychiatrii wieku rozwojowego, których możliwość realizacji w skróconym, trzyletnim trybie uzyskali również, obok neurologów

dziecięcych, specjaliści z zakresu pediatrii, co z dużym prawdopodobieństwem przełoży się na wyższe kwalifikacje pediatrów w zakresie psychiatrii młodych (Program specjalizacji w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży; 2023).

Biorąc pod uwagę wszystkie opisane aspekty, bardzo dziwi słaba pozycja Polski na arenie międzynarodowej w kontekście realizacji i przestrzegania praw dzieci. W rankingu przestrzegania praw dzieci, opublikowanym przez holenderską fundację KidsRights, Polska uzyskała dopiero 124 miejsce (na 193 państwa). Wynik Polski jest najniższy w UE (KidsRights, 2023).

Dlatego niezmiennie, wspólnym celem rządu, samorządów, organizacji pozarządowych i wszystkich zainteresowanych prawami dziecka, powinna być dążenie do sytuacji, w której Konwencja o prawach dziecka będzie szeroko znana i respektowana w swoim „rodzinnym” kraju wśród jego obywateli i obywateli, także tych, dla których została stworzona – dzieci. Zapewne taka idea przyświecała jej polskim inicjatorom.

E-mail autorki: katarzyna.hernandez@brpd.gov.pl.

Bibliografia

- Burek, W. (2013). Polska jako państwo – strona Konwencji o prawach dziecka z 1989 roku. W: E. Kraska (red), *Prawa dziecka w prawie międzynarodowym* (s. 38–51). Katedra Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego. (2023). *Program specjalizacji w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży dla lekarzy nieposiadających odpowiedniej specjalizacji I lub II stopnia, lub tytułu specjalisty w odpowiedniej dziedzinie medycyny*. https://www.cmkp.edu.pl/wp-content/uploads/2023/02/0756-program-1.-pdf_10919913_11094909.pdf
- Committee on the Rights of the Child. (2015). *Reporting guidelines*. <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/reporting-guidelines>
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the committee of the regions. *A Digital Decade for children and youth: the new European strategy for a better internet for kids (BIK+)*. (2022). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A212%3AFIN>
- CRC/C/58/Rev.3. (2014). Treaty-specific guidelines regarding the form and content of periodic reports to be submitted by States parties under article 44, paragraph 1 (b), of the Convention on the Rights of the Child. <https://digitallibrary.un.org/search?f1=author&as=1&sf=title&so=a&rm=&m1=e&p1=UN.+Committee+on+the+Rights+of+the+Child+%2865th+sess.+%3A+2014+%3A+Geneva%29&ln=en>
- CRC/C/GC/25. (2021). General comment No. 25. (2021) on children’s rights in relation to the digital environmen.
- CRC/C/OPAC/2. (2007). Revised guidelines regarding initial reports to be submitted by states parties under article 8, paragraph 1, of the optional protocol to the convention on the rights of the child on involvement of children in armed conflict. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g07/450/76/pdf/g0745076.pdf?token=DQW16NvYrlzWnNRGWe&fe=true>
- CRC/C/OPSC/2. (2006). Guidelines regarding initial reports to be submitted under the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g06/450/97/pdf/g0645097.pdf?token=aiDogyHf6Xq4bQePiA&fe=true>
- Czyż, E. (2000). *Stan przestrzegania praw wychowanków domów dziecka*. Helsińska Fundacja Praw Człowieka.

- Czyż, E. (2002). *Szkoła Praw Człowieka*. Helsińska Fundacja Praw Człowieka.
- Dęboń, A., Strzała R. (2022). *Monitoring praw uczniowskich*. Stowarzyszenie DopaminaLab. <https://szkolajestnasza.pl/2022/09/16/raport-z-monitoringu-praw-uczniowskich-w-odniesieniu-do-zapisow-statutow-szkolnych-w-szkolach-dla-dzieci-i-mlodziezy/>
- Eurostat. (2022). *Individuals using mobile devices to access the internet on the move*. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/>
- Eurydice. (2021). *Dostępność placówek. Gwarancja miejsca w placówce*. Eurydice. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/pl/national-education-systems/poland/dostepnosc-placowek>
- Ezop II. (2021). Kompleksowe badanie stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa i jego uwarunkowań. <https://ezop.edu.pl/>
- Fundacja GrowSPACE. (2023). Raport o kolejkach do psychiatrii. Fundacja GrowSPACE.
- Fundacja Orange. (2023). *Dojrzeć do praw. Raport z monitoringu praw i podmiotowości dziecka w Polsce w dobie społeczeństwa informacyjnego*. Fundacja Orange.
- General guidelines regarding the form and content of initial reports to be submitted by States parties under article 44, paragraph 1 (a), of the Convention: Convention on the Rights of the Child / adopted by the Committee at its 22nd meeting (1st session) on 15 October 1991. <https://digitallibrary.un.org/record/137523?v=pdf>
- Główny Urząd Statystyczny. (2023). *Zgony dzieci w wieku 0–4 lata*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/zgony-dzieci-w-wieku-0-4-lata,36,1.html>
- Introduction to the Committee. Committee on the Rights of the Child. <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/introduction-committee>
- Janki, A. (2017). *Partycypacja dzieci – wprowadzenie do zagadnienia*. Fundacja Stocznia. https://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2017/01/Partycypacja-dzieci_wprowadzenie_Agnieszka-Janik.pdf
- Jones, P., Welch, S. (2018). *Rethinking children’s rights. Attitudes in contemporary society* (2nd ed.). Bloomsbury.
- Kancelaria Senatu. (2015). *Wykluczenie cyfrowe w Polsce*. https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/133/plik/ot-637_internet.pdf
- Kazimierczyk, I. (2022). Edukacja dzieci w Polsce – wybrane aspekty. W: M. Sajkowska, R. Szredzińska (red.), *Dzieci się liczą 2022. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce* (s. 216–237). Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.

- Kęsicka A., Bierca M. (2014) Komu jeszcze potrzebna jest prywatność? Postrzeżenie prywatności w Sieci przez warszawskich licealistów. *Kultura Popularna*, 3(41), 102–113.
- Kolankiewicz, M. (2022). Dzieci poza rodziną. W: M. Sajkowska, R. Szredzińska (red.), *Dzieci się liczą 2022. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce* (s. 56–87). Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Komisja Europejska. (2024). Zalecenie Komisji z dnia 23.4.2024 r. w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka. Strasburg. https://commission.europa.eu/document/download/36591cfb-1b0a-4130-985e-332fd87d40c1_pl?file-name=C_2024_2680_1_PL_ACT_part1_v3.pdf
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 Nr 120 poz. 526)
- Krawczak-Chmielecka, A. (2017). O rozwoju praw dziecka w Polsce i na świecie. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(2), 11–23.
- Łopatka, A. (2000). *Dziecko – jego prawa człowieka*. Wydawnictwo Prawnicze luris.
- Makaruk, K., Włodarczyk, J., Skoneczna, P. (2019). *Problematyczne używanie internetu przez młodzież. Raport z badań*. Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Marrus, E., Laufer-Ukeles, P. (2022). *Global Reflections on Children's Rights and the Law 30 Years After the Convention on the Rights of the Child*. Routledge.
- Michalak, M., Jaros, P. (2014). Prawo dziecka do obojga rodziców. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 13(3), 11–55.
- Międzynarodowa konwencja w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczania dzieci do pracy przemysłowej (Dz.U.1925.54.366 z dnia 1925.05.28).
- Najwyższa Izba Kontroli. (2022). *Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka. Informacja o wynikach kontroli*. Najwyższa Izba Kontroli.
- NASK. (2023). *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów*. Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa.
- Ogólnopolskie badanie jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce (2021), Obszar nr 5, Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Dziecka
- Penszko, P., Sitek, M., Wasilewska, O. (2024). *Prace domowe. Wyniki badań dotyczących prac domowych i ich efektywności edukacyjnej*. Instytut Badań Edukacyjnych. https://www.ibe.edu.pl/images/publikacje/IBE_policy_brief_BM201401_Prace_domowe_v20240229.pdf
- Podręcznik prawa europejskiego dotyczącego praw dziecka (2019), Urząd Publikacji Unii Europejskiej https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_pl.pdf

- Poremska, M. (2020). Prawo dziecka do kontaktów z obojgiem rodziców. W: J. Madalińska-Michalak, A. Wiłkomirska (red.), *Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii* (s. 327–345). Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Portal LEX Wolters Kluwer, <https://sip.lex.pl>
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2018 r. Sygn. akt IV CSK 442/17. Warszawa. Pobrano 10.05.2024 r. z: <https://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/OrzeczeniaHTML/iv%20csk%20442-17-1.docx.html>
- Potrzeba ratyfikowania Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka (2024, 03 czerwca). Biuletyn Informacji Publicznej RPO. Pobrano 03.06.2024 r. z: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-konwencja-dziecko-prawa-protokol-fakultatywny-ratyfikowanie>
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka podpisana w Paryżu 10 grudnia 1948 roku. *Program Dostępność plus*. (b.d.). Portal Funduszy Europejskich – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/dostepnoscpus>
- Pulak, I. (2023). Elementy budowania przyjaznej dziecku przestrzeni cyfrowej w kontekście działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. *Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce*, 18(2), 73–83. <https://doi.org/10.35765/eetp.2023.1869.06>
- Rada Dzieci i Młodzieży przy Ministrze Edukacji Narodowej. (2018). *O młodzieżowych radach. Analiza młodzieżowych rad w Polsce na rok 2018*.
- Rada Europy. (2016). *Strategia Rady Europy na rzecz praw dziecka (2016–2021)*. <https://rm.coe.int/strategia-rady-europy-na-rzecz-praw-dziecka-2016-2021-/1680931c80>
- Raport Alternatywny. (2020). Praca zbiorowa. <https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2020/09/RAPORT-ALTERNATYWNY-WERSJA-POLSKA.pdf>
- Rowicka, M. (2023). *Raport z badania „Brzdąc w sieci 2.0 – używanie urządzeń mobilnych przez dzieci w wieku 4–6 lat a wybrane funkcje poznawcze”*. Akademia Pedagogiki Specjalnej. <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2023/04/Brzdac-w-sieci-2.0.pdf>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 22 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. 2024 poz. 438).
- Rzecznik Praw Dziecka. (2021). *Korzystanie z mediów społecznościowych i internetu. Raport Rzecznika Praw Dziecka*. Biuro Rzecznika Praw Dziecka.
- Rzecznik Praw Dziecka. (2023). *Badanie jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce. Raport z badania*. (2023). Biuro Rzecznika Praw Dziecka.

- Rzecznik Praw Obywatelskich. (2018, 11 grudnia). „Tęczowy piątek”. *Rzecznik w obronie edukacji antydyskryminacyjnej w szkołach*. Biuletyn Informacji Publicznej RPO. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rzecznik-w-obronie-edukacji-antydyskryminacyjnej-w-szkołach>
- Sieć Obywatelska Watchdog. (2019). *Psychiatria dzieci i młodzieży w Polsce. Raport*. <https://siecobywatelska.pl/raport-watchdoga-jak-zle-jest-w-polskiej-psychiatrii-dzieci-i-mlodziezy/>
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. <http://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo>
- Smolińska-Theiss, B. (2000). Dziecko główny bohater konwencji. W: J. Bińczycka (red.), *Humaności o prawach dziecka* (s. 101–123). Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Smolińska-Theiss, B. (2020). 30-lecie Konwencji o Prawach Dziecka – edukacyjne dziedzictwo Janusza Korczaka. *Pedagogika społeczna*, 2(76), 11–26.
- Stadniczeńko S. L. (2015). Prawa dziecka częścią składową systemu praw człowieka i obywatela. W: S. L. Stadniczeńko (red. nauk.), *Konwencja o prawach dziecka. Wybór zagadnień (artykuły i komentarze)* (s. 37–50). Biuro Rzecznika Praw Dziecka.
- The KidsRights Index. (2023). *The KidsRights Index 2023. Report*. <https://files.kidsrights.org/wp-content/uploads/2023/06/18142918/KidsRights-Index-2023-Report.pdf>
- Ustawa z dn. 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 1964 Nr 9 poz. 59).
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach Prawo o stowarzyszeniach. (t.j. Dz.U. 2020 poz. 2261)
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U. 2023 poz. 2780).
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. 2020 poz. 1329 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach wspierających osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności (Dz.U. 2018 poz. 932).
- Ustawa z dn. 31 lipca 2023 r. – Kodeks pracy (Dz.U. 2023 poz. 1465).
- Ustawa z dn. 15 kwietnia 2024 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 2024 poz. 572).
- van Damme-Ostapowicz K., Krajewska-Kułak E., Wrońska I., Łukaszuk C., Kowalewska B., Lewko J., Sierakowska M., Krajewska K., Klimaszewska K., Kowalczyk K.,

- Szydło-Perłowska A., Kułak W., Szczepański M. (2005). Dom Dziecka w systemie opieki nad dzieckiem. *Problemy Higieny i Epidemiologii*, 86(1), 1–10.
- World Economic Forum. (2023). *Future of Jobs Report*. https://bk.up.lublin.pl/Dokument/Find/2e16de44-9188-407e-b4c7-de92d1583eac/2023Future_of_Jobs_2023.pdf
- Wójcik, S. Wojtasik, Ł., Kęпка, M., Makaruk K., Dziemidowicz, E., Nawarenko, A., Podlewska, J. (2019). *Patotrześci w internecie. Raport o problemie*. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.
- Zamelski, P. (2015). Prawo do życia i ochrony zdrowia. W: S.L. Stadniczeńko (red. nauk.), *Konwencja o prawach dziecka. Wybór zagadnień (artykuły i komentarze)* (s. 63–84). Biuro Rzecznika Praw Dziecka.

Convention on the Rights of the Child, its compliance in Poland – selected aspects

The Convention on the Rights of the Child was adopted by the United Nations General Assembly on November 20, 1989. It is a binding document in 196 countries worldwide which makes it one of the most widely ratified human rights treaties in history. It enumerates all the rights of the child.

In 1979, Poland took the initiative to enact the Convention, and the work of the UN Commission on Human Rights, which prepared it, was coordinated by a Polish lawyer, Adam Lopatka. The adoption of the Convention is considered one of Poland's major achievements in the field of child rights protection – so how is it respected in its “home” country?

This article will describe selected issues regarding the respect for children's rights in Poland, such as the right to health care, the right to identity, the right to information or the right to freedom of expression. References to the document and its provisions in public life, legal proceedings, and challenges for implementing children's rights online will also be presented

KEYWORDS

CHILDREN'S RIGHTS, CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD, CHILD WELFARE, CHILDREN'S RIGHTS ONLINE

Cytowanie:

Hernandez, K. (2024). Konwencja o prawach dziecka, jej respektowanie w Polsce – wybrane aspekty. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 23(3), 15–43.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

Sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości